

FRAMSYNTA REFORMER

Under flygvapnets utveckling har det av naturliga skäl tidigare alltid varit så, att vapnets egna män varit de främsta förespråkarna för dess styrka och ställning inom försvaret. Stundom har de som talat och verkat för ökad betydelse av flygvapnet rönt stark kritik och motstånd, både inom försvaret i övrigt och hos statsmakterna. I regel har emellertid utgången till sist blivit den, att flygvapnets företrädare förr eller senare fått rätt, åtminstone i huvudsak. Tidigare omstridda teser har blivit allmänt godtagna som fakta, och förslag, som till en början tycktes orealistiska, har blivit både förverkligade och överträffade, kanske t o m under medverkan av tidigare motståndare. Man kan erinra om striderna närmast före 1925, då trots allt det framsynta beslutet fattades om ett enhetligt flygvapen. Man minns de uteblivna anslagens tid under 1930-talets första hälft, som hotade att lamslå försöken att fullfölja beslutet, men som ersattes av 1936 års försvarsordning med en tredubbling av flygvapnet jämte ordnade personal- och materielplaner. Färskare i minnet, men i och för sig mindre märklig, är 1942 års plan, som på fem år medförde en ytterligare fördubbling. Med krigets undervisning för ögonen och utan protester från något håll kunde statsmakterna själva begära, att flygvapnet skulle utbyggas, så långt och så snabbt våra resurser tillät.

Efterkrigsåren har kännetecknats av en kärvare atmosfär för flygvapnet. När 1945 års försvarskommitté kom med sitt betänkande 1947, föreslog den t o m indragning av en flottilj. Krigets lärdomar var på väg att snabbt glömmas. I chefens för flygvapnet yttrande icke blott avstyrktes indragningen utan föreslogs en förstärkning av jaktflyget. Detta förslag framkallade på sina håll stark oro och protester. Då emellertid det kalla kriget bröt ut ungefär samtidigt och världens uppdelning i block började taga form, blev utrikesläget skäl nog för 1948 års riksdag att i princip godta förslaget och att fastställa ett första steg på vägen, som 1949 följdes av ett andra. I samband därmed gjorde regeringen ett par betydelsefulla uttalanden om flygvapnets ställning i försvaret.

Den sålunda påbörjade förstärkningen av flygvapnet åtföljdes icke av någon översyn av försvaret i övrigt och någon däremot svarande avvägning. Detta torde ha varit bakgrunden till den stundom rätt hetsiga, femåriga debatten under tiden fram till 1954. Man befarade att flygvapnets ökning skulle medföra avsevärda och icke önskvärda besparingar på annat håll. Under denna tid var det i regel alltjämt flygvapnets egna män ensamma, som torgförde sin grundsyn på det moderna kriget, nämligen att flygvapnet och luftförsvaret måste bilda ryggraden i totalförsvaret. Även om dessa motiveringar icke ledde till fortsättning av den påbörjade förstärkningen, fattade dock vår nuvarande försvarsminister vid två tillfällen viktiga beslut om höjning av anslaget till materielförnyelse, som medförde betydande kvalitetsförbättringar.

Efterkrigsdebatten framtvängde så småningom nya utredningar, som utförts 1953-54, denna gång inom högkvarteret och under överbefälhavarens ledning. Försvarsstaben och alla tre försvarsgrenscheferna med staber har deltagit i arbetet. Resultatet föreligger som bekant sedan slutet av oktober och har publicerats i överbefälhavarens "Riktlinjer" för tioårsperioden 1955-65, som refererades i föregående nummer av Ufl. De uttalanden som där görs rörande flygvapnets roll i den totala krigföringen överensstämmer i väsentliga delar med åsikter, som länge förfäktats av flygvapnet, men som tidigare varit starkt omstridda. Endast ifråga om luftkriget mot hemorten hade chefen för flygvapnet önskat starkare formulering. Nedanstående citat ur överbefälhavarens utredning är karaktäristiska för den nya uppfattningen:

"Den stegrade verkan av luftkrigets anfallsmedel skärper kravet på ett verksamt försvar mot dessa. Varken lant-, sjö- eller flygstridskrafter kunna utveckla sin fulla styrka utan effektivt luftförsvar." - "En förstärkning av flygvapnet har befunnits vara erforderlig för att vårt försvars samlade effekt skall kunna motsvara målsättningen i övrigt." - "Härvid synes möjligt att, utan att målsättningen uppgives, något minska armé- och marinstridskrafternas omfattning." - "De utvägar som kunna göra det möjligt att framdeles förse även vårt försvar med för taktiskt bruk lämpade atomvapen böra prövas".

Bakom denna nya grundsyn på försvaret står sålunda nu såväl överbefälhavaren som alla tre försvarsgrenscheferna.

Jämför man dagens kostnadsavvägning inom försvaret med det föreslagna medeltalet för kostnaderna under perioden 1960-65 finner man en stegring av flygvapnets andel med 3 procent (vartill dock kan komma tillskott från medel för nya vapen). Detta tyder ingalunda på något jordskred till flygvapnets förmån, vilket heller icke påyrkats. Den stora förskjutningen ligger i stället på åsikternas område, och denna är den mest betydelsefulla för principinställningen till kommande frågor, när det gäller "riktlinjer" för lång tid framåt. Det är intressant att konstatera att just i detta hänseende "riktlinjerna" mött bifall i nästan alla kommentarer både här hemma och i utlandet. Det finns all anledning att tro att "riktlinjernas" åsikter om luftkriget kan bilda grunden för framsynta åtgärder.

För flygvapnets del gäller dock att det icke får dröja alltför länge med beslutet om dessa åtgärder. Industriplaneringen är en grundläggande faktor i flygvapnets långtidsplaner. Förändringar i flygplanbeståndets storlek måste bestämmas i god tid, vare sig det gäller inhemsk industri eller utländska beställningar.

Ungefär samtidigt med de nämnda, moderna "riktlinjerna" har det framlagts en "utredning", som tyvärr icke är lika framsynt. "Militärindelningskommitténs" betänkande har just varit föremål för remiss, och chefens för flygvapnet remissvar refereras på annan plats. Kommitténs förslag grundas på snäva direktiv och består snarare av en kostnadsberäkning för vissa staber än en utredning enligt gängse normer, där man klarlägger inverkan och väger dem mot varandra för att därefter taga ställning. Man har sålunda icke ens behandlat frågan om vad som fordras av de föreslagna staberna i krig, än mindre studerat vad den verksamhet innefattar, som staberna skall leda, och följaktligen i hög grad underskattat omfattningen.

Vad flygvapnet beträffar har resultatet därför blivit en förändring till det sämre, så avsevärd att ett genomförande utan tvivel skulle bli katastrofalt för flygvapnets operationer i krig. Särskilt vid jämförelse med överbefälhavarens "riktlinjer" och de uppgifter som där ställes på flygvapnet måste kommittéförslaget betecknas som långt efter sin tid.

Det synes uteslutet att detta förslag skall kunna ligga till grund för en stor reform. Chefen för flygvapnet har under arbete ett annat förslag som bättre motsvarar utvecklingen.